БЪЛГАРСКА АКАДЕМИЯ НА НАУКИТЕ
Институт по балканистика с Център по тракология
„Проф. А. Фол"
Вх. № 103НО-05-05 14.07.25

СТАНОВИЩЕ

за дисертационния труд на Семра Мустафа Ахмед на тема
„Междукултурни диалози в творчеството на съвременните турски писателки"

Семра Ахмед е учен с впечатляващ път в областта на турската литература и култура. Обучението ѝ като докторант в Института за балканистика с Център по тракология при БАН не е спонтанно увлечение, а е резултат от насочени усилия и осъзнат стремеж за развитие във филологическата област. За това свидетелстват единадесетте преведени заглавия на класически и съвременни турски автори на български език, а особено фактът, че е дипломиран бакалавър-фармацевт, което въпреки прагматичната насоченост, явно не ѝ е било достатъчно в процеса на личностно развитие.

Темата на дисертацията е актуална и представлява принос в турската литература и съпоставителното литературознание. Научното ръководство на доц. Йорданка Бибина само по себе си е гаранция за най-висок академичен еталон. Докторантката е участвала в доста научни конференции и има осем публикации (една от тях все още под печат).

Представеният окончателен текст на дисертацията е в много представителен обем от над 300 стандартни страници, макар печатният вариант да показва 245 с. Написан е на отлично езиково и литературоведско равнище. Отлично впечатление ми прави фактът, че за кратко време са взети предвид и отразени препоръките от вътрешната защита. Структурата е класическа: увод, три глави с по три части всяка, заключение, библиография и приноси на разработката.

В дисертацията е дадено подробно описание на подбрани значими трудове по история на турската литература. Обърнато е достойно внимание на българските изследвания в тази област, споменати са кратко западни автори. На този богат фон е отграничено ясно мястото на настоящето изследване и научният му принос. Методологичната обосновка е убедителна и демонстрира свободно боравене с материята в различните ѝ аспекти.

Първа глава се чете леко, вплита много естествено различни теоретически постановки, без да обременява читателя, а напротив – звучи като леко насочване на потока на мисълта. Убедителни са разсъжденията,

че балканските народи „винаги са били разделяни от вери, идеологии, морални принципи, национални стремежи и политически интереси на великите сили." (с.17). На тази реалност е противопоставено понятието „културна зона на Балканите", която не е изключващо определение, а е обединяваща възможност, в която да се развие спецификата на всеки народ. Смятам за практически доказано твърдението на докторантката, че всяка отделна балканска литература, „съхранявайки своите национални особености, първо е възприемана в светлината на общобалканския контекст, а след това като част от модерния западен литературен свят." (с.19) . На фона на аналитичните постановки и противоречия за това дали се европеизират или се „вестернизират" Балканите, авторката постепенно стеснява обхвата на вниманието си до развитието на турската литература от „Епохата на лалетата" насам. Много ми допадна описанието на тази епоха на с. 20-21, цитирано по Орлин Събев: „Тогава вместо мирис на барут в османското пространство се е усещало ухание на лалета, примесено с аромата на печатарското мастило". (Първото османско пътешествие в света на печатната книга (1726 – 1746), София, 2004). Дискусиите в текста затихват за сметка на плавното хронологично описание на развитието на турската литература и взаимодействието ѝ с европейската.

Втора и трета глава представляват оригинални литературни анализи с акцент върху различни теоретични оси в зависимост от тематиката и стила на авторките. С интерес проследих каква е тенденцията за включване на жените в поетичното русло, която реално стартира след създаването на Турската република и още повече след Втората световна война. Темата за еманципацията на жените е интересно представена чрез постъпателното развитие не само на сюжетите, но и на собствено литературните произведения. Допадат ми литературните преводи на Семра Ахмед, които са включени в текста на дисертацията. Запознаването с различни творби от турската литература е добре структурирано в различни тематологични опозиции направено ненатрапчиво, но по начин, който поддържа интереса и любопитството на читателя.

Конкретно внимание бих обърнала на начина, по който тече съпоставката с албанската литература. На с. 82 уместно са споменати съвременни албански авторки като Елена Кадаре, Елвира Донес, Мимоза Ахмети, Рита Петро и др. В сравнителен план е приведен изводът на известната албанска литературоведка Флореша Дадо, че в албанската

литература полът на автора не води до особена разлика при мъжката и женската гледна точка, що се отнася до женската тематика, като около това са направени разсъждения в областта на турската литература. По-нататък съвременната албанска писателка Флютура Ачка не просто е спомената, а нейната героиня Йета Брегу от „Самотата на една жена“ е разгледана като пример за персонаж, „представящ жените, неподвластни на естествените метамонфози на съвременното общество..., различно от познатата консервативна традиция.“ (с. 177). Съпоставката с романа „Жена за обесване“ на Пънар Кюр е развита на няколко страници по линия на женската завист и ревност, преминаващи в ненавист и водещи до убийство на модерната фатална жена в малкото провинциално градче. Сравнителният анализ е жизнен, защото докосва близки по манталитет, макар и географски отдалечени места. Приведените примери демонстрират дълбоко осмисляне и лично виждане на чуждите автори, което се проявява не само чрез албанските щрихи, а и чрез останалите привлечени по естествен начин чуждестранни заглавия и имена.

Библиографията е обстоятелствена, 109 заглавия на кирилица, 157 – на латиница и 19 интернет източници. Сред тях има няколко, свързани с албанската литература, които са удачно подбрани за съпоставка и илюстративен материал.

Авторефератът е с необходимия обем и отразява синтезирано посоките и резултатите на изследването. Научният принос е убедително формулиран и отчетливо структуриран в седем параграфа.

За защитата бих попитала информативно дали преведените на български език авторки са еднозначно приети от нашата публика и дали съвпада рецепцията им с тази в други страни?

Заключение: Представеният за защита труд е на високо научно равнище и има всички качества да придобиване на образователната и научна степен „доктор“ по направление 2.1. Филология, докторска програма „Балкански литератури и култури“.

София, 04.07.2025 г.

Доц. д-р Русана Христова Василева-Бейлери
СУ „Св. Климент Охридски”